

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Костюка Віктора Ігоровича на тему «Захист у цивільному судочинстві прав та інтересів одного з батьків, що проживає окремо від дитини», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», затвердженої Вченою радою Державного податкового університету (протокол № 8 від 30 січня 2025 року)

ВИТЯГ

з протоколу фахового семінару кафедр навчально-наукового інституту права Державного податкового університету № 26 від 20 травня 2026 року

Присутні:

директор навчально-наукового інституту права, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України Топчій В.В., заступник директора з наукової роботи, к.ю.н., доцент Лаговська Н.В., завідувач кафедри цивільного права та процесу, к.ю.н., професор Білянська Н.В., професор кафедри цивільного права та процесу, д.ю.н., професор Чеховська І.В., професор кафедри цивільного права та процесу, д.ю.н., професор Новицька Н.Б., доцент кафедри цивільного права та процесу, к.ю.н., доцент Менів Л.Д., доцент кафедри цивільного права та процесу, к.ю.н., доцент Самілик Л.О., доцент кафедри цивільного права та процесу, к.ю.н., доцент Білоус Т.Й., доцент кафедри цивільного права та процесу, к.ю.н., доцент Мілевська А.О., доцент кафедри цивільного права та процесу, к.ю.н. Котович І.О., завідувач кафедри міжнародного права та права Європейського Союзу, кандидат юридичних наук, доцент Чернецька О.В., завідувач кафедри правничої лінгвістики, доктор юридичних наук, професор Миколаєць В.А., завідувач кафедри теорії та історії держави і права, к.ю.н., доцент Бак В.І., професор кафедри правничої лінгвістики, доктор юридичних наук, доцент Бодунова О.М. (гарант ОНП).

Порядок денний:

Обговорення дисертаційного дослідження аспіранта навчально-наукового інституту права Державного податкового університету Костюка Віктора Ігоровича на тему «Захист у цивільному судочинстві прав та інтересів одного з батьків, що проживає окремо від дитини», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», затвердженої Вченою радою Державного податкового університету (протокол № 8 від 30 січня 2025 року).

Слухали:

Доповідь здобувача Костюка В.І. на тему «Захист у цивільному судочинстві прав та інтересів одного з батьків, що проживає окремо від дитини».

Доповідач обґрунтував актуальність обраної теми дисертаційного дослідження, висвітлив стан її розробки, визначив зв'язок роботи з науковими програмами, планами та темами, мету й задачі, об'єкт і предмет, методи дослідження, розкрив наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, навів дані про апробацію результатів дисертації та кількість публікацій, а також окреслив структуру дисертації.

Костюком В.І. зазначено, що мета дослідження полягає в комплексному науково-теоретичному та практичному осмисленні правових механізмів захисту в цивільному судочинстві прав та інтересів одного з батьків, що проживає окремо від дитини, а також у розробці науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення законодавства й судової практики задля забезпечення ефективного та своєчасного захисту таких прав з урахуванням принципу найкращих інтересів дитини й забезпеченні балансу батьківських прав

У результаті проведеного дослідження сформульовано та обґрунтовано, а також додатково аргументовано низку наукових положень і висновків, які виносяться на захист. Автором визначено та класифіковано права й інтереси одного з батьків, що проживає окремо від дитини: 1) за змістом (особисті немайнові права, майнові права та обов'язки); 2) за сферою участі у житті дитини (права у сфері виховання, права у сфері освіти, права у сфері охорони здоров'я, права у сфері розвитку та дозвілля; 3) за юридичною природою (суб'єктивні сімейні права, законні інтереси). Сформульовано комплексне визначення перешкод у здійсненні батьківських прав на спілкування та участь у вихованні дитини, зокрема це умисні чи фактичні дії або бездіяльність одного з батьків, що проживає разом з дитиною, що обмежують можливість одного з батьків, що проживає окремо, реалізовувати свої батьківські права та виконувати обов'язки щодо виховання, розвитку й підтримання емоційного зв'язку з дитиною. Розроблено наукову класифікацію перешкод у здійсненні батьківських прав на спілкування та участь у вихованні дитини: фізичні перешкоди – це пряме унеможливлення зустрічей або контактів дитини з одним із батьків, що проживає окремо; психологічні перешкоди – це формування негативного ставлення дитини до одного з батьків, що проживає окремо від дитини, через дискредитацію, маніпуляції, принизливі висловлювання; економічні перешкоди – це використання матеріальних стимулів або обмежень як засобу впливу на дитину для формування негативного ставлення до одного з батьків, що проживає окремо від дитини. Встановлено, що технологічний розвиток розширив можливості дистанційного спілкування між батьками й дітьми, але водночас спричинив появу нових форм перешкод у реалізації батьківських прав, зокрема блокування цифрових контактів і контролю доступу до гаджетів. У дослідженні надано юридичну характеристику способам захисту батьківських прав, закріплених у статті 18 Сімейного Кодексу України. Виокремлено юрисдикційні форми захисту вказаних прав: судова форма захисту, захист прав та інтересів у нотаріальному порядку, захист прав та інтересів у адміністративному порядку та неюрисдикційні форми захисту вказаних прав: медіацію та самозахист. За допомогою аналізу актуальної судової практики ССПІ виявлено наявність системних проблем у національному правозастосуванні, зокрема неефективність

виконання рішень щодо контактів з дитиною, пасивність виконавчої служби, вплив гендерних стереотипів і формальний характер реагування державних органів на перешкоди в здійсненні батьківських прав. У поєднанні з міжнародними стандартами, що ґрунтуються на принципах спільної батьківської відповідальності, рівності батьків і пріоритетності найкращих інтересів дитини, це обумовлює потребу в глибокій трансформації системи сімейного правосуддя України. Водночас зарубіжний досвід демонструє результативність моделей спільної батьківської опіки, чергового проживання дитини з кожним із батьків, а також важливість європейських аналогів органів опіки й спеціалізованих сімейних судів та впровадження сімейної медіації як рекомендованої процедури, підтверджує її значення в зниженні конфліктності сімейних спорів. Класифіковано позовні вимоги, предметом яких є захист прав батьків, які проживають окремо від дитини, з урахуванням сучасної наукової доктрини та судової практики: 1) за обсягом реалізації батьківських прав: встановлення місця проживання дитини з одним із батьків; встановлення графіка участі одного із батьків, що проживає окремо, у вихованні дитини; зміна порядку участі одного із батьків у вихованні дитини; 2) за протиправним обмеженням батьківських прав: усунення перешкод у вихованні та спілкуванні дитини; розірвання договору про участь у вихованні дитини в судовому порядку; 3) за завданими наслідками протиправного обмеження батьківських прав: відшкодування моральної або майнової шкоди, завданої внаслідок перешкод у вихованні дитини; відшкодування моральної або майнової шкоди, завданої внаслідок невиконання умов договору про участь у вихованні дитини; відшкодування моральної або майнової шкоди, завданої внаслідок невиконання рішення органу опіки й піклування. Систематизовано основні групи доказів у справах, пов'язаних із здійсненням батьківських прав за їхнім спрямуванням (функціональним призначенням у доказуванні): 1) докази здатності батьків виконувати немайнові обов'язки щодо виховання дитини, що відображають психічний стан, поведінкову спроможність і реальну залученість до обов'язків з виховання дитини; 2) докази забезпечення належних матеріально-побутових умов, які характеризують рівень матеріального забезпечення й житлові умови дитини, та спроможність батьків забезпечити матеріальну складову належного розвитку дитини; 3) докази виконання батьківських обов'язків щодо утримання дитини, які фіксують фактичне виконання обов'язку сплачувати аліменти та нести додаткові витрати; 4) докази наявності перешкод у здійсненні батьківських прав на спілкування та участь у вихованні дитини, які підтверджують неправомірну поведінку одного із батьків, з яким проживає дитина; 5) докази, що підтверджують негативні наслідки створення перешкод, серед них докази моральної шкоди та докази майнової шкоди; 6) рекомендаційні докази щодо вирішення спору в найкращих інтересах дитини, до яких належать висновки психолога та письмові висновки органу опіки й піклування про доцільний порядок участі одного з батьків, що проживає окремо від дитини. Обґрунтовано, що ефективність виконання рішень у справах щодо участі у вихованні дитини залежить передусім від чіткості та деталізації резолютивної частини, яка має містити конкретний час, місце, тривалість, періодичність і

форми контактів з урахуванням віку та стану здоров'я дитини, а також спеціальні умови, як-от заборона протиправної поведінки одного з батьків, що проживає разом і чинить перешкоди в здійсненні батьківських прав на спілкування та участь у вихованні дитини іншому з батьків, та можливість подальшого коригування встановленого рішенням суду режиму. Тому для запобігання зниженню ефективності резолютивної частини судового рішення пропонуються такі рекомендації щодо змісту судового рішення: фіксація тимчасового характеру обмежень; заміна контролю одного з батьків інституційним нейтральним контролем; обов'язковий психологічний чи медіативний супровід у конфліктних справах; розроблення методичних стандартів структурування й деталізації резолютивної частини; інституціоналізація судового контролю за виконанням рішень; посилення ролі органів опіки та піклування. Встановлено, що механізми виконання рішень щодо спілкування з дитиною містять істотні нормативні прогалини, а межі державного примусу в цій сфері визначаються дуальним стандартом: обов'язком забезпечити виконання рішення та заборонаю шкодити дитині. Зокрема, Закон України «Про виконавче провадження» регулює лише загальні засади виконання рішень немайнового характеру, а стаття 64-1 фактично обмежується організацією фізичних побачень, не охоплюючи дистанційні форми спілкування, які набувають особливої ваги в умовах воєнного стану. Окрім наукових праць, у дисертації проаналізовано правові позиції Верховного Суду, практику Європейського суду з прав людини, законотворчу діяльність вітчизняного парламенту – у контексті визначення проблемних питань пов'язаних з захистом батьківських прав.

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що висновки та пропозиції, які містяться в роботі, можуть бути використані у: *науково-дослідній роботі* – для подальшого дослідження теоретичних і практичних питань щодо процесуального порядку розгляду справ, пов'язаних із захистом батьківських прав одного з батьків, що проживає окремо від дитини, у цивільному судочинстві; *законотворчій діяльності* – для підготовки проєктів законів про внесення змін до чинного сімейного законодавства та цивільного процесуального законодавства України, Закону України «Про виконавче провадження», Типового положення про комісію з питань захисту прав дитини з метою попередження сімейних правопорушень, порушень прав дітей і вдосконалення процесуального порядку розгляду справ, пов'язаних із захистом батьківських прав одного з батьків, що проживає окремо від дитини; *правозастосовній діяльності* – як рекомендації під час практичної діяльності суддів, адвокатів, для вироблення єдиних стандартів судової практики, підвищення якості й ефективності резолютивних частин судових рішень та удосконалення роботи державних виконавців та органів опіки і піклування; *освітньому процесі* – під час викладання та в процесі розробки методичного забезпечення навчальних дисциплін «Сімейне право України», «Актуальні проблеми сімейного права», «Цивільне процесуальне право України», «Виконавче провадження».

По завершенню доповіді аспіранту присутніми були поставлені такі **запитання:**

Лаговська Н.В.: Ви пов'язуєте ефективність виконання рішень у справах щодо участі у вихованні дитини насамперед із чіткістю та деталізацією резолютивної частини судового рішення. В чому полягає суть такої деталізації?

Відповідь: Дякую за запитання. Суть чіткої деталізації резолютивної частини полягає у встановленні таких складових як: точної фіксації часу побачень з дитиною, місця побачень, тривалості та періодичності зустрічей, визначення форм спілкування (особисті зустрічі, дистанційні контакти, спільний відпочинок на канікули, свята), встановлення спеціальних умов (заборона поведінки батьків щодо протиправних розмов про один одного в присутності дитини, обов'язок повідомляти про стан здоров'я, переміщення дитини), передбачення можливості коригування режиму в разі зміни обставин або встановлення перехідного періоду у разі тривалого впливу перешкод у здійсненні батьківських прав на емоційний зв'язок між одним із батьків і дитиною.

Мілевська А.О.: Чи не дублює залучення представників органів опіки і піклування у ході судового моніторингу за виконанням рішення повноважень державного виконавця?

Відповідь: Дякую за запитання. В дисертаційному дослідженні доведено, що державна виконавча служба часто демонструє формальний і пасивний підхід, що суперечить її обов'язку забезпечити реальне, а не номінальне виконання рішень.

Умовою ефективності судового контролю є його орієнтація не на дублювання формальних дій виконавця, а на оцінку реального результату для дитини та одного з батьків, що проживає окремо. Виконання рішень у цій сфері має розглядатися як тривалий процес, що охоплює: поетапне відновлення чи вибудову емоційного зв'язку між дитиною та батьком, що проживає окремо; регулярний моніторинг та міждисциплінарну взаємодію (суд, виконавець, органи опіки, психологи, медіатори), інституціоналізований судовий контроль за результатами, а не лише за формальними діями.

Гнучкість виконання судового рішення може виходити з подання звіту про виконання рішення, що дає змогу суду періодично перевіряти хід виконання, заслуховувати пояснення сторін, витребувати інформацію від органів опіки і піклування.

Чеховська І.В.: У вашому дослідженні йдеться про вплив рішень Європейського суду з прав людини та міжнародного досвіду на вітчизняну практику щодо розв'язання спорів між батьками. Якими правовими механізмами користуються держави члени ЄС у вирішенні або запобіганні відповідних спорів і як Ви оцінюєте їх придатність для імплементації у вітчизняне законодавство?

Відповідь: Дякую за запитання. Відповідними поширеними правовими механізмами в країнах ЄС є встановлення спільної батьківської опіки та залучення сімейних медіаторів для вирішення спорів між батьками. Окремо зазначу, що два законопроекти щодо спільної батьківської опіки включені до порядку денного п'ятнадцятої сесії ВРУ дев'ятого скликання. Також у зв'язку з прийняттям Закону України «Про медіацію» дана процедура активно впроваджується з 2021 року в суспільні відносини, зокрема і в сімейні.

Чернецька О.В.: Чи можна вважати рівність батьків у справах, що аналізуються в роботі, декларативною в сучасній судовій практиці?

Відповідь: Дякую за запитання. Після розірвання шлюбу або припинення спільного проживання батьків, обсяг батьківських прав та обов'язків змінюється. З урахуванням положень ч. 3 ст. 157 СК України, відповідно до яких той із батьків, з ким проживає дитина, не має права перешкоджати тому з батьків, що проживає окремо у спілкуванні з дитиною та участі у її вихованні, можна дійти висновку, що належне виконання цього припису здатне істотно мінімізувати випадки створення перешкод і, відповідно, сприяти реальному утвердженню принципу рівності батьківських прав на практиці. Проте сформована судова практика свідчить, що чинне нормативне формулювання має декларативний характер і не завжди забезпечує ефективний механізм відповідальності та примусу до належної поведінки, про це свідчить величезна кількість судових справ з позовною вимогою про усунення перешкод.

Також декларативна рівність батьківських прав проявляється на стадії виконання судових рішень, де за наявності вимог до виконання судового рішення «у присутності одного з батьків», «за домовленістю сторін» ефективність виконання судового рішення прямо залежить від одного з батьків, що проживає разом з дитиною, а один з батьків, що проживає окремо від дитини фактично перетворюється на гостя.

Новицька Н.Б.: Чим відрізняється реалізація процесуальних прав та обов'язків сторін у зазначених справах в умовах воєнного стану?

Відповідь: Дякую за запитання. Впровадження воєнного стану безпосередньо впливає на реалізацію процесуальних прав та обов'язків, враховуючи залучення частини населення до заходів по захисту Батьківщини та перебування громадян за кордоном. Зокрема неможливість фізичного прибуття на засідання комісій з прав дитини за результатами якої складається письмовий висновок та подається до суду в порядку ч. 5 ст. 19 СК України. Нemoжливiсть чітко визначити спосіб захисту прав та інтересів позивача, зокрема графік участі у вихованні дитини, оскільки його реальне виконання безпосередньо залежатиме від зовнішніх обставин, пов'язаних із проходженням військової служби та виконанням бойових завдань. Також ускладнюється процес доказування, позивач чи відповідач, які перебувають в районі бойових дій можуть володіти лише електронними доказами, збір доказів, який потрібно здійснювати фізично неможливий. У разі перебування дитини за кордоном не завжди можливо встановити, в яких саме умовах проживає дитина, забезпечення належних умов для розвитку, виховання дитини.

Головуюча: Є ще запитання? Немає. Переходимо до обговорення дисертації.

Слово надається науковому керівнику, кандидату юридичних наук, доценту Самілик Л. О. яка зазначила, що підготовлена Костюком Віктором Ігоровичем дисертаційна робота на тему «Захист у цивільному судочинстві прав та інтересів одного з батьків, що проживає окремо від дитини» є комплексним і завершеним науковим дослідженням, що ґрунтується на теоретико-правовому аналізі чинного законодавства та наукових напрацювань, присвячених

досліджуваній проблематиці.

Мета дослідження полягає в комплексному науково-теоретичному та практичному осмисленні правових механізмів захисту в цивільному судочинстві прав та інтересів одного з батьків, що проживає окремо від дитини, а також у розробці науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення законодавства й судової практики задля забезпечення ефективного та своєчасного захисту таких прав з урахуванням принципу найкращих інтересів дитини й забезпеченні балансу батьківських прав.

Дисертаційне дослідження на тему «Захист у цивільному судочинстві прав та інтересів одного з батьків, що проживає окремо від дитини» вирізняється актуальністю та науковою новизною, містить обґрунтовані наукові результати, положення й висновки, що мають теоретичне та практичне значення. Сформульовані автором висновки сприяють більш системному застосуванню як норм цивільного процесуального, так і сімейного законодавства, що регулюють питання захисту прав та інтересів батьків і дітей, а також усуненню правових колізій і вирішенню проблем правозастосовної практики.

Дисертація є самостійно виконаною кваліфікаційною науковою роботою, написаною належною науковою мовою відповідно до вимог академічного стилю. Отримані результати та зроблені висновки свідчать про високий рівень теоретичної підготовки автора, його здатність аналізувати складні наукові проблеми, а також про набуття необхідних знань, умінь, навичок і професійних компетентностей у досліджуваній сфері. Автору вдалося належним чином обґрунтувати власні наукові підходи та ефективно вирішити низку складних теоретичних і практичних завдань. Роботі притаманні логічність і послідовність викладу матеріалу, смислова завершеність та цілісність. У процесі виконання дослідження дотримано принципів академічної доброчесності. За змістом і загальною спрямованістю дисертаційне дослідження відповідає спеціальності 081 – Право, а також пройшло належну апробацію.

Вищевикладене свідчить, що дисертаційне дослідження Костюка Віктора Ігоровича на тему «Захист у цивільному судочинстві прав та інтересів одного з батьків, що проживає окремо від дитини», представляє самостійне, закінчене дослідження, є оригінальним, актуальним та практично значимим, що дозволяє зробити висновок про відповідність встановленим вимогам. Вказана дисертаційна робота може бути рекомендована до прилюдного захисту.

Головуюча: Переходимо до обговорення дисертації. Слово надається доповідачам:

Завідувачу кафедри цивільного права і процесу, кандидату юридичних наук, професору Білянській Н.В., яка підкреслила, що дослідження Костюка В.І. присвячене актуальній у правовій науці темі, що викликає необхідність глибокого та об'єктивного пізнання особливостей здійснення цивільного судочинства у справах про захист прав та інтересів одного з батьків, що проживає окремо від дитини.

Структурна будова дисертаційної роботи цілком логічна, ключові проблеми сформульовані досить чітко, наукові положення в основному достатньо

обґрунтовані та достовірні, що свідчить про намагання автора комплексно підійти до вирішення поставлених завдань.

Повнота та комплексність проведеного дослідження дала можливість дисертанту чітко сформулювати та обґрунтувати власні бачення питань різної проблематики, що досліджувались в роботі.

Важливим у роботі вбачається теоретичне і практичне значення одержаних результатів, оскільки запропоновані автором узагальнення, висновки та пропозиції можуть і мають бути використані як в подальших наукових розробках, так і у практичній діяльності відповідних органів.

Водночас, ознайомлення зі змістом дисертаційного дослідження В.І. Костюка дає підстави для висловлення деяких зауважень:

1. Автор пропонує класифікувати батьківські обов'язки на 2 групи – обов'язки одного з батьків, який проживає з дитиною, та обов'язки одного з батьків, що проживає окремо від дитини, оскільки вони мають чітко диференційований характер та відображають сучасні потреби правозастосовної практики. Проте, не зрозуміло в чому полягає практична необхідність такої класифікації, адже обов'язки, віднесені до другої групи (обов'язки одного з батьків, що проживає окремо від дитини: активна участь у вихованні дитини, обов'язок безпосередньої або опосередкованої участі у важливих подіях у житті дитини, спрямована на підтримку її емоційного та соціального розвитку, обов'язок здійснювати із другим із батьків спільний контроль за станом здоров'я дитини, медичним обслуговуванням та навчанням) є і обов'язками другого з батьків, хто проживає з дитиною.

2. Автор пропонує нову редакцію частини 4 статті 159 СК України: «У разі ухилення від виконання рішення суду особою, з якою проживає дитина, суд за заявою того з батьків, хто проживає окремо, може передати дитину для проживання з ним за умови поетапної адаптації дитини до нового середовища проживання». Безумовно, подібна пропозиція адаптувати дитину до нового середовища є такою, що спрямована на захист інтересів дитини, перш за все її психо-емоційного стану, проте, в такому випадку доцільно було б запропонувати і механізм такої «поетапної адаптації», адже без конкретного визначення таких етапів мова йтиме лише про практичну неможливість виконання такої умови, що в свою чергу, буде лише створювати перешкоди для реалізації даної норми та відповідно не сприятиме захисту інтересів дитини.

3. Автор постійно використовує таке поняття як «найкращі інтереси дитини», проте не аналізує його ні з теоретичної, ні з практичної точок зору. Хоча на сьогодні даний термін викликає чимало дискусій в науковій сфері. Крім того цікавою є позиція судової практики, яку автор згадує в межах дисертаційної роботи. Тому, на нашу думку, робота лише б виграла, якби містила відповідний аналіз.

Разом з тим, висловлені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи. В цілому, актуальність теми, глибина дослідження, наукова новизна та практичне значення роботи В.І. Костюка «Захист у цивільному судочинстві прав та інтересів одного з батьків, що проживає окремо від дитини» відповідають встановленим вимогам. Враховуючи вище наведене,

дана дисертаційна робота може бути рекомендована до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

Доценту кафедри цивільного права і процесу, кандидату юридичних наук, доценту Котовичу І.О., який зазначив, що дисертаційне дослідження, присвячене проблемам захисту у цивільному судочинстві прав та інтересів одного з батьків, який проживає окремо від дитини, є актуальним, своєчасним та має важливе теоретичне і практичне значення. Сучасні тенденції розвитку сімейних правовідносин, збільшення кількості спорів щодо участі батьків у вихованні дітей після розірвання шлюбу, а також необхідність забезпечення найкращих інтересів дитини зумовлюють підвищену увагу до механізмів судового захисту прав батьків, які проживають окремо від неї.

Автором ґрунтовно досліджено правову природу суб'єктивних прав та законних інтересів одного з батьків, що проживає окремо від дитини, особливості їх реалізації та захисту в порядку цивільного судочинства. У роботі комплексно проаналізовано норми національного законодавства, міжнародно-правові стандарти у сфері захисту прав дитини та батьків, практику національних судів, а також практику Європейського суду з прав людини.

Безперечною перевагою дисертації є комплексний підхід до дослідження проблематики. Автор не обмежується аналізом матеріально-правових аспектів сімейних правовідносин, а приділяє значну увагу процесуальним механізмам захисту порушених прав, питанням доказування, виконання судових рішень, визначення способів участі одного з батьків у вихованні дитини, а також забезпеченню ефективного балансу між правами батьків та найкращими інтересами дитини.

Наукова новизна дослідження полягає у формулюванні низки нових теоретичних положень та практичних рекомендацій щодо вдосконалення правового регулювання і правозастосовної практики у справах зазначеної категорії. Особливої уваги заслуговують висновки автора щодо удосконалення процесуальних гарантій захисту прав того з батьків, хто проживає окремо від дитини, а також пропозиції щодо підвищення ефективності виконання судових рішень у спорах, пов'язаних із визначенням способів участі у вихованні дитини та спілкуванні з нею.

Окремо слід відзначити значний обсяг проведеного автором аналізу судової практики. У дисертації опрацьовано велику кількість судових рішень національних судів різних інстанцій у справах, пов'язаних із захистом прав та інтересів одного з батьків, який проживає окремо від дитини. Ґрунтовне вивчення правозастосовної практики дало змогу виявити наявні проблеми судового захисту відповідних правовідносин, простежити тенденції формування судової практики та сформулювати обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення законодавства і практики його застосування. Використання значного емпіричного матеріалу істотно підвищує наукову цінність та практичну значущість проведеного дослідження.

Водночас, ознайомлення зі змістом дисертаційного дослідження В.І. Костюка дає підстави для висловлення деяких зауважень:

1. Автор пропонує модернізувати ч. 4 ст. 159 СК України, дозволивши передання дитини іншому з батьків у разі ухилення від виконання рішення суду, додавши умову про «поетапну адаптацію дитини до нового середовища». Проте практичний механізм забезпечення такої адаптації в умовах гострого конфлікту між батьками залишається не до кінця розкритим.

2. Твердження автора про те, що «Розшук проводиться органами Національної поліції України, а витрати на його проведення стягуються з відповідача в дохід держави за рішенням суду» - спірна пропозиція. «Сімейні правовідносини» - дуже велика категорія справ.

Загалом дисертація на тему «Захист у цивільному судочинстві прав та інтересів одного з батьків, що проживає окремо від дитини» є завершеним, самостійним та оригінальним науковим дослідженням, у якому вирішено важливу наукову проблему, що має істотне значення для розвитку науки цивільного процесуального та сімейного права.

Дисертаційна робота відповідає вимогам, що висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» та може бути рекомендована до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

Доктор юридичних наук, професор Чеховська І.В., яка зауважила, що здобувач у своїй дисертації успішно досягнув поставленої мети.

Високий рівень наукової достовірності отриманих результатів забезпечується широкою нормативною базою дослідження, ґрунтовним аналізом наукових джерел, міжнародних стандартів у сфері захисту прав дитини, а також значним масивом опрацьованої судової практики, що свідчить про комплексний характер проведеного дослідження.

Важливим здобутком дисертаційної роботи є належний рівень аргументації висновків та рекомендацій. Положення, що виносяться на захист, є логічно обґрунтованими, послідовно випливають із проведеного дослідження та мають достатню емпіричну і нормативну базу. Автор демонструє високий рівень володіння сучасною науковою методологією, здатність критично аналізувати наукові підходи та формувати власну аргументовану позицію щодо дискусійних питань.

Практичне значення результатів дослідження полягає в можливості використання сформульованих висновків і пропозицій у законотворчій діяльності, правозастосовній практиці судів, діяльності органів опіки та піклування, а також у навчальному процесі під час викладання дисциплін цивільно-правового та цивільного процесуального циклу.

Структура дисертації є логічною та послідовною. Робота характеризується належним рівнем наукового стилю викладу, чіткістю формулювання основних положень та висновків.

Отже, можна зробити висновок, що подане дисертаційне дослідження має закінчений вигляд. Його зміст має внутрішню логічну побудову. Дисертація Костюка Віктора Ігоровича на тему «Захист у цивільному судочинстві прав та інтересів одного з батьків, що проживає окремо від дитини» є самостійним, завершеним, комплексним дослідженням, у якому обґрунтовується низка

наукових положень та висновків, що відзначаються новизною у теоретичному плані і є важливими для юридичної практики, а також може бути рекомендовано для подання до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій раді за спеціальністю 081 «Право».

Доктор юридичних наук, професор Новицька Н.Б., яка зазначила, що дисертантом опрацьовано досить значний масив літератури, який прямо чи опосередковано стосується теми дисертаційного дослідження. Це демонструє високий рівень обізнаності здобувача в тематиці дослідження.

На особливу увагу заслуговують сформульовані автором висновки, які є переконливими, належним чином аргументованими та відображають ступінь вирішення наукової проблеми, окресленої у вступі до дисертації. Вони мають не лише теоретичне значення, а й можуть бути використані для вдосконалення правозастосовної практики та подальшого розвитку відповідної галузі права.

Варто також відзначити належний рівень апробації результатів дослідження. Основні положення дисертації знайшли відображення у наукових публікаціях автора у фахових виданнях та були представлені на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, що свідчить про їх наукову цінність та актуальність.

Загалом дисертаційна робота є самостійним, завершеним і комплексним науковим дослідженням, у якому успішно вирішено поставлені наукові завдання та сформульовано обґрунтовані висновки і пропозиції.

Завідувач кафедри правничої лінгвістики, доктор юридичних наук, професор Миколаєць В.М. зазначила, що дисертаційне дослідження виконано на високому науковому та методологічному рівні, а отримані результати відзначаються належною обґрунтованістю, достовірністю та об'єктивністю. До безперечних переваг роботи слід віднести здатність автора критично осмислювати наукові підходи, аргументовано відстоювати власну позицію та вести змістовну наукову дискусію. Матеріал викладено послідовно, логічно та системно, що свідчить про глибоке розуміння досліджуваної проблематики.

Позитивне враження справляє структура дисертації, яка є внутрішньо узгодженою та забезпечує комплексне розкриття предмета дослідження. Побудова роботи характеризується логічною послідовністю викладу матеріалу та взаємозв'язком між окремими розділами, що дозволило автору всебічно дослідити поставлені наукові завдання та досягти визначеної мети дослідження.

Окремо слід відзначити висновки автора щодо значення сімейної медіації та альтернативних способів врегулювання спорів. Переконливо доведено, що розвиток медіації та вдосконалення механізмів досягнення домовленостей між батьками мають вагомий превентивний потенціал, сприяють зниженню рівня конфліктності сімейних спорів, підвищенню стабільності досягнутих домовленостей та ефективності їх добровільного виконання. Запропоновані автором підходи щодо ширшого застосування рекомендованої медіації у сімейних спорах є актуальними, практично значущими та відповідають сучасним європейським тенденціям розвитку сімейного правосуддя.

Загалом, дисертаційна робота Костюка Віктора Ігоровича на тему «Захист у цивільному судочинстві прав та інтересів одного з батьків, що проживає окремо

від дитини» може бути рекомендована до захисту у разовій раді за спеціальністю 081 «Право».

Завідувач кафедри міжнародного права та права Європейського Союзу, кандидат юридичних наук, доцент Чернецька О.В., яка відмітила, що на особливу увагу заслуговує проведений автором ґрунтовний аналіз сучасної практики Європейського суду з прав людини та її впливу на формування національних підходів до захисту прав одного з батьків, який проживає окремо від дитини. У результаті дослідження виявлено низку системних проблем вітчизняного правозастосування, серед яких неефективність виконання судових рішень щодо забезпечення контактів з дитиною, недостатня активність органів примусового виконання рішень, вплив усталених гендерних стереотипів на вирішення сімейних спорів, а також формальний підхід окремих державних органів до реагування на випадки перешкоджання здійсненню батьківських прав.

Позитивною рисою дисертації є те, що автор не обмежується констатацією наявних проблем, а розглядає їх крізь призму міжнародних стандартів захисту прав дитини та батьків, які базуються на принципах спільної батьківської відповідальності, рівності прав обох батьків та забезпечення найкращих інтересів дитини. Проведене порівняльно-правове дослідження зарубіжного досвіду дозволило автору обґрунтувати перспективність використання в Україні окремих елементів іноземних правових моделей, зокрема механізмів спільної батьківської опіки, почергового проживання дитини з кожним із батьків, функціонування спеціалізованих сімейних судів та вдосконалення діяльності органів, покликаних забезпечувати захист прав та інтересів дітей.

Робота відповідає встановленим вимогам та може бути рекомендована до захисту у разовій раді за спеціальністю 081 «Право».

Доктор юридичних наук, доцент Бодунова О.М. акцентувала на актуальності і новизні роботи, підтримала доповідачів і запропонувала проголосувати за роботу Костюка Віктора Ігоровича щодо захисту у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

ВИСНОВОК

**щодо дисертації Костюка Віктора Ігоровича на тему
«Захист у цивільному судочинстві прав та інтересів одного з батьків,
що проживає окремо від дитини»**

Обґрунтування вибору теми дослідження. Дисертаційне дослідження присвячене одній із найбільш проблемних категорій справ у сфері сімейних правовідносин, а саме захисту прав та інтересів одного з батьків, що проживає окремо від дитини. Актуальність теми зумовлена високим рівнем розлучень в Україні в умовах зростання конфліктності між батьками та впливу воєнного стану. Похідні наслідки розірвання шлюбу, а саме судові спори, що виникають у процесі захисту батьківських прав після припинення спільного проживання батьків зумовлюють значне навантаження на судову систему, органи опіки й

підкування та державну виконавчу службу. Тому вказана тема дослідження має наукове й соціальне значення.

Аналіз сучасної судової практики, міжнародних стандартів і національного законодавства демонструє системні прогалини в забезпеченні прав одного з батьків, що проживає окремо від дитини. Ці прогалини проявляються в нерівномірності батьківських функцій після розірвання шлюбу, можливості створення перешкод у здійсненні батьківських прав, неефективних механізмів адміністративного та судового захисту, а також у формальному характері виконання судових рішень. Судові спори, що виходять із сімейних правовідносин, характеризуються високою емоційною напругою, тривалістю розгляду та часто незворотними психологічними наслідками для їхніх учасників.

Розвиток цифрових засобів комунікації створив як нові можливості для підтримання емоційного зв'язку між одним із батьків, що проживає окремо від дитини, та дитиною, так і нові форми перешкод у здійсненні батьківських прав на спілкування та участі виховання дитини. Водночас воєнний стан ускладнив реалізацію прав батьків, які перебувають у Збройних Силах, за кордоном або мають інвалідність унаслідок війни, що актуалізує потребу адаптації судової практики, водночас наслідки правового режиму воєнного стану впливають на оперативність розгляду судом цих справ.

Сучасне національне законодавство передбачає широкий перелік способів захисту батьківських прав, однак їхня ефективність знижується через недоліки доказування, недостатню деталізацію резолютивної частини судових рішень, формальне ставлення державних виконавців до процедури виконання судових рішень у цих справах і представників органів опіки та піклування під час ухвалення й виконання рішень про визначення графіка участі одного з батьків, що проживає окремо, у вихованні дитини. Актуальна судова практика свідчить про випадки маніпулятивного використання механізмів захисту від домашнього насильства, зловживань процесуальними правами та формального підходу органів опіки й піклування та психологів у процесі участі в судових процесах, що спотворює встановлення реальних інтересів дитини.

Потреба в удосконаленні нормативної бази підтверджується аналізом рішень Європейського суду з прав людини, який вказує на неефективність виконання судових рішень, недостатню активність державних органів і вплив стереотипів під час ухвалення судових рішень. Досвід держав Європейського Союзу демонструє значно ефективніші моделі спільної батьківської відповідальності та сімейної медіації.

Питання комплексного дослідження захисту прав та інтересів одного з батьків, що не проживає з дитиною, в цивільному процесуальному праві є актуальним, особливо під час дії правового режиму воєнного стану, і потребує окремого наукового дослідження як з погляду теорії сімейного права, цивільного процесуального права, так і з погляду практичного застосування.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тему дисертації «Захист у цивільному судочинстві прав та інтересів одного з батьків, що проживає окремо від дитини» затверджено на засіданні Вченої ради Державного податкового університету 30.01.2025 (протокол № 8).

Наукове дослідження виконано відповідно до Стратегії розвитку Державного податкового університету на 2022–2027 рр., затвердженої Вченою радою Державного податкового університету від 30 червня 2022 р., протокол № 11.

Мета дослідження полягає в комплексному науково-теоретичному та практичному осмисленні правових механізмів захисту в цивільному судочинстві прав та інтересів одного з батьків, що проживає окремо від дитини, а також у розробці науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення законодавства й судової практики задля забезпечення ефективного та своєчасного захисту таких прав з урахуванням принципу найкращих інтересів дитини й забезпеченні балансу батьківських прав.

Визначена мета наукового дослідження зумовила необхідність розв'язання таких завдань:

- визначити та класифікувати права й інтереси одного з батьків, що проживає окремо від дитини;
- розкрити форми й способи захисту прав та інтересів одного з батьків, що проживає окремо від дитини;
- проаналізувати вплив рішень ЄСПЛ щодо вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав та інтересів одного з батьків, що проживає окремо від дитини, на актуальну вітчизняну судову практику та вітчизняне законодавство;
- надати юридичну характеристику позову й позовним вимогам у судових справах про захист прав та інтересів одного з батьків, що проживає окремо від дитини;
- розкрити предмет доказування в справах щодо захисту прав та інтересів одного з батьків, що проживає окремо від дитини, та систематизувати докази;
- визначити й розкрити особливості судового розгляду в судових справах про захист прав та інтересів одного з батьків, що проживає окремо від дитини;
- розкрити особливості й зміст судового рішення щодо захисту прав та інтересів одного з батьків, що проживає окремо від дитини;
- дати юридичну характеристику та визначити проблематику порядку й умов виконання судових рішень, пов'язаних із захистом прав та інтересів одного з батьків, що проживає окремо від дитини;
- надати пропозиції вдосконалення сімейного та цивільного процесуального законодавства щодо посилення захисту прав та інтересів одного з батьків, що проживає окремо від дитини.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини в сфері захисту суб'єктивних прав, свобод і законних інтересів у порядку цивільного судочинства.

Предметом дослідження є захист у цивільному судочинстві прав та інтересів одного з батьків, що проживає окремо від дитини.

Методи дослідження. Враховуючи комплексний характер досліджуваної проблематики захисту прав та інтересів одного з батьків, що проживає окремо, в цивільному судочинстві та для виконання поставлених завдань, у дисертаційній роботі були використані загальнонаукові методи дослідження, як-от метод аналізу й синтезу, метод спостереження, спеціальні методи дослідження, формально-догматичний метод, порівняльно-правовий метод, системно-структурний метод,

логіко-юридичний метод, метод узагальнення судової практики, соціально-правовий метод, прогностичний та моделювальний методи, метод прямого контент-аналізу нормативних документів, психологічний міждисциплінарний метод.

Формально-догматичний метод використаний упродовж усього дослідження, зокрема для аналізу норм матеріального й процесуального права та для обґрунтування потреби в змінах, доповненнях чинного законодавства. Метод аналізу та синтезу використаний для дослідження судової практики, виокремлення типових проблем, узагальнення різнорідних доказів, обставин і механізмів захисту прав батьків, застосовувався впродовж усього дослідження. Порівняльно-правовий метод використаний під час порівняння норм вітчизняного законодавства з практикою ЄСПЛ, аналізі моделей спільної опіки в країнах ЄС та США й зіставленні підходів до сімейної медіації, роботи органів опіки. Системно-структурний метод застосований у розробленні класифікацій батьківських обов'язків, видів перешкод у здійсненні батьківських прав на спілкування та участь у вихованні дитини, позовів, груп доказів, системному аналізі комплексного характеру сімейних спорів і визначенні взаємозв'язку матеріальних та процесуальних норм. Логіко-юридичний метод використаний у формулюванні правових висновків, обґрунтуванні потреби в змінах до конкретних статей законів, визначенні причинно-наслідкових зв'язків щодо порушення батьківських прав і наслідків для дитини. Метод узагальнення судової практики застосований у процесі здійснення аналізу актуальної судової практики, що допомогло у виявленні типових проблем у застосуванні заходів забезпечення позову, оцінюванні доказів, проблематиці у виконанні судових рішень, визначенні тенденцій і помилок судів першої інстанції. Соціально-правовий метод використаний у оцінці впливу воєнного стану, переміщення населення, залучення одного з батьків, що проживає окремо від дитини, до завдань щодо захисту Батьківщини на реалізацію батьківських прав, соціальних і емоційних наслідків перешкод у здійсненні батьківських прав на спілкування та участь у вихованні дитини та поведінкових і психологічних аспектів взаємин батьків і дітей. Психологічний (міждисциплінарний) метод застосований для обґрунтування значень психологічних висновків під час здійснення цивільного судочинства, виявлення ефектів маніпуляції дитиною та виявлення причин явищ батьківського відчуження, а також для оцінювання психоемоційних наслідків перешкод у здійсненні батьківських прав на спілкування та участь у вихованні дитини. Метод юридичного прямого контент-аналізу нормативних документів і висновків органів опіки використаний для виявлення проблем упередженості, формального підходу органів опіки до заходів щодо захисту батьківських прав одного з батьків, що проживає окремо від дитини, аналізу змісту висновків психологів, державних виконавців. Прогностичний і моделювальний методи застосовані під час формулювання пропозицій щодо змін і доповнень до законодавства, моделювання нових процедур, що забезпечать належний захист як батьківських прав одного з батьків, що проживає окремо від дитини, так і самої дитини, як на стадії ухвалення судового рішення, так і в процесі його виконання та прогнозування наслідків запровадження процедури сімейної медіації.

Застосування зазначених методів у їх взаємозв'язку та взаємодоповненні дозволило забезпечити всебічність, об'єктивність і наукову достовірність дослідження, а також досягти поставленої мети та вирішити визначені завдання.

Нормативну базу дисертаційного дослідження становлять приписи: Конституції України, Сімейного кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, чинних нормативно-правових актів, міжнародно-правових актів, які регулюють суспільні відносини в сфері захисту суб'єктивних прав, свобод і законних інтересів у порядку цивільного судочинства.

Інформаційною й емпіричною основою дослідження стали: дані щодо проведених дисертаційних досліджень; законотворча діяльність щодо удосконалення СК України та ЦПК України; правові позиції вищих судових інстанцій, практика ЄСПЛ, вітчизняна судова практика.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в здійсненні комплексного дослідження захисту в цивільному судочинстві прав та інтересів одного з батьків, що проживає окремо від дитини, та конкретизується в таких положеннях і висновках, що виносяться на захист:

вперше:

1) класифіковано права та інтереси одного з батьків, що проживає окремо від дитини: 1. За змістом (характером прав та інтересів): 1) особисті немайнові права; 2) майнові права. 2. За сферою участі у житті дитини: 1) права у сфері виховання; 2) права у сфері освіти; 3) права у сфері охорони здоров'я; 4) права у сфері розвитку та дозвілля. 3. За юридичною природою: 1) суб'єктивні сімейні права; 2) законні інтереси;

2) сформульовано комплексне визначення перешкод у здійсненні батьківських прав на спілкування та участь у вихованні дитини як умисних чи фактичних дій або бездіяльності одного з батьків, що проживає разом з дитиною, що обмежують можливість іншого, що проживає окремо, реалізовувати свої батьківські права та виконувати обов'язки щодо виховання, розвитку й підтримання емоційного зв'язку з дитиною та здійснено їх наукову класифікацію за видами (виділено фізичні, психологічні та економічні перешкоди) для більш широкого розуміння протиправних дій і виявлення можливого домашнього насильства одним із батьків стосовно дитини;

3) обґрунтовано необхідність підвищення імперативності правового регулювання шляхом заміни формулювання «не має права перешкоджати» на приписи «не чинити перешкод» та «сприяти реалізації прав» іншого з батьків, що спрямовано на посилення механізму забезпечення та реалізації батьківських прав і виконання батьківських обов'язків;

4) визначено можливість передання дитини для проживання тому з батьків, який проживає окремо від неї, у випадку ухилення іншого з батьків від виконання судового рішення щодо участі у вихованні дитини із запровадженням обов'язкового врахування психологічної готовності дитини, залученням профільних фахівців і забезпеченням поетапної адаптації до нових умов проживання;

5) визначено режим зустрічей з дитиною у присутності одного з батьків як виключно тимчасовий адаптаційний захід, оскільки його тривалість провокує

конфлікт лояльності у дитини та нівелює самостійний емоційний зв'язок з іншим із батьків, що обумовлює необхідність передачі функцій контролю у разі потреби нейтральним суб'єктам, таким як органи опіки і піклування.

удосконалено:

6) поняття позову як процесуального юридичного факту, з яким пов'язується ініціювання цивільного судочинства, а також процесуального документу, що фіксує момент звернення особи до суду, однак не виступає самостійним доказом порушення матеріальних прав;

7) форму участі сторін у засіданнях комісії з питань захисту прав дитини через відеозв'язок та впровадження гендерно збалансованого складу комісій з питань захисту прав дитини для запобігання потенційній упередженості шляхом внесення змін до Типового положення про комісію з питань захисту прав дитини;

8) запровадження рекомендованої медіації в сімейних спорах;

9) механізм виконання рішень у справах щодо спілкування з дитиною, зокрема, застосування гнучкого підходу, що полягає в можливості зміни способу та порядку контакту й широкого використання дистанційних форм комунікації;

10) механізм реалізації судового контролю за виконанням рішень у сімейних спорах, що дозволило кваліфікувати положення ст. 453-1 Цивільного процесуального кодексу України (далі ЦПК України) не лише як право, а як дієвий обов'язок суду втручатися у процес виконання задля дотримання найкращих інтересів дитини.

набули подальшого розвитку:

11) класифікація позовних вимог, предметом яких є захист прав батьків, які проживають окремо від дитини: 1) за обсягом реалізації батьківських прав; 2) за протиправним обмеженням батьківських прав; 3) за завданими наслідками протиправного обмеження батьківських прав;

12) систематизація основних груп доказів у справах, пов'язаних із здійсненням батьківських прав за їхнім спрямуванням (функціональним призначенням у доказуванні): 1) докази здатності батьків виконувати немайнові обов'язки щодо виховання дитини; 2) докази забезпечення належних матеріально-побутових умов; 3) докази виконання батьківських обов'язків щодо утримання дитини; 4) докази наявності перешкод у здійсненні батьківських прав на спілкування та участь у вихованні дитини; 5) докази, що підтверджують негативні наслідки створення перешкод; 6) рекомендаційні докази щодо вирішення спору в найкращих інтересах дитини;

13) доцільність переходу від моделі одноразового виконання рішення до моделі тривалого, динамічного супроводу, яка передбачає поетапне відновлення емоційного зв'язку між дитиною та одним із батьків, що проживає окремо, регулярний моніторинг, коригування режиму контактів і міждисциплінарну взаємодію за участю суду, виконавців, органів опіки, психологів та медіаторів;

14) положення, що перешкоди в здійсненні батьківських прав можуть наближатися за своїми проявами до домашнього насильства, хоча й мають відмінну правову природу;

15) обґрунтування необхідності застосування механізму розшуку відповідача по справах, що стосуються прав та інтересів дітей.

Практичне значення отриманих результатів визначається можливістю їх використання у:

- науково-дослідній діяльності – для подальшого дослідження теоретичних і практичних питань щодо процесуального порядку розгляду справ, пов'язаних із захистом батьківських прав одного з батьків, що проживає окремо від дитини, у цивільному судочинстві;

- нормотворчій діяльності – для вдосконалення законодавства, зокрема підготовки проєктів законів про внесення змін до чинного сімейного законодавства та цивільного процесуального законодавства України, Закону України «Про виконавче провадження», Типового положення про комісію з питань захисту прав дитини з метою попередження сімейних правопорушень, порушень прав дітей і вдосконалення процесуального порядку розгляду справ, пов'язаних із захистом батьківських прав одного з батьків, що проживає окремо від дитини;

- правозастосовній діяльності – під час розгляду судами цивільних справ щодо розірвання шлюбу, визначення місця проживання дитини, про усунення перешкод у спілкуванні з дитиною та її вихованні, визначення способу участі одного з батьків, що проживає окремо, у вихованні дитини та спілкуванні з нею, про відшкодування моральної та майнової шкоди для вироблення єдиних стандартів судової практики, підвищення якості й ефективності резолютивних частин судових рішень; удосконалення роботи державних виконавців та органів опіки і піклування;

- навчальному процесі – під час викладання та в процесі розробки методичного забезпечення навчальних дисциплін «Сімейне право України», «Актуальні проблеми сімейного права», «Цивільне процесуальне право України», «Виконавче провадження».

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження були апробовані на 5 науково-практичних конференціях: Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції «Актуальні проблеми приватного права» (м. Ірпінь, 29 жовтня 2024 р.), VII Міжнародній науково-практичній конференції «Фінансова політика: теоретичні та практичні аспекти юридичної науки» на тему «Збалансування приватних прав та публічного інтересу в умовах воєнного стану» (м. Ірпінь, 3 квітня 2025 р.), IX Міжнародній науковій конференції «Науковий простір: актуальні питання, досягнення та інновації» (м. Вінниця, 23 травня 2025 р.), IV Міжнародній науковій конференції «Інноваційна наука: пошук відповідей на виклики сучасності» (м. Київ, 30 травня 2025 р.), на засіданні Всеукраїнського науково-практичного круглого столу «Захист прав людини в умовах воєнного стану» (м. Ірпінь, 8 жовтня 2025 р.).

Публікації. Основні наукові результати дисертації викладені у 11 наукових публікаціях, серед яких шість статей, опублікованих в наукових фахових виданнях України, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України, п'ять тез доповідей, опублікованих у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається із переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, що містять вісім підрозділів, висновків, списку

використаних джерел.

Загальний обсяг дисертації становить 237 сторінок, з них основний текст – 201 сторінка, список використаних джерел – 30 сторінок (241 найменувань) і 3 додатки на 6 сторінках.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Костюк В.І. Визначення проблематики захисту прав та інтересів одного з батьків, що проживає окремо від дитини. *Науковий журнал Європейського університету «Європейський правничий часопис»*. 2024. № 5. С. 69-76. URL: [https://doi.org/10.36919/3041-1149\(Print\).5.2024.69-76](https://doi.org/10.36919/3041-1149(Print).5.2024.69-76).

2. Костюк В.І. Участь органів опіки і піклування щодо вирішення спорів та залучення до судових процесів у справах про участь одного з батьків, що проживає окремо у спілкуванні та вихованні дитини. *Науковий журнал «Нове українське право»*. 2025. № 2. С. 221-226. URL: <https://doi.org/10.51989/NUL.2025.2.27>.

3. Костюк В.І. Форми та способи захисту прав та інтересів одного з батьків, що проживає окремо від дитини: питання ефективності. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія «Юриспруденція». 2025. № 74. С. 15-18. URL: <https://doi.org/10.32782/2307-1745.2025.74.3>.

4. Костюк В.І. Судові рішення у справах про усунення перешкод та визначення способу участі одного з батьків, що проживає окремо від дитини у її вихованні та спілкуванні з нею, їх особливості та зміст. *Науковий журнал «Соціологія права»*. 2025. № 1. с.73-77. URL: <https://doi.org/10.37687/2413-6433.2025-1.11>.

5. Костюк В.І. Права та інтереси одного з батьків, що проживає окремо від дитини, як предмет захисту в порядку цивільного судочинства. *Науковий журнал «Ірпінський юридичний часопис»*. 2025. №2(19). С. 93-100. URL: [https://doi.org/10.33244/2617-4154-2\(19\)-2025-93-100](https://doi.org/10.33244/2617-4154-2(19)-2025-93-100).

6. Костюк В.І. Визначення судом способу захисту прав та інтересів, одного з батьків, що проживає окремо від дитини в контексті забезпечення ясності і чіткості судового рішення. *Науковий журнал «Київський часопис права»*. 2025. № 2. С. 114-120. URL: <https://doi.org/10.32782/klj/2025.2.13>.

7. Костюк В.І. Окремі питання захисту прав та інтересів одного з батьків, що проживає окремо від дитини в умовах сьогодення. *Актуальні проблеми приватного права: збірник тез всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції*, м. Ірпінь, 29 жовтня 2024 року. С. 71-73. URL: https://dpu.edu.ua/images/2024/Photo_dlya_novyn_2024/Kafedra%20civilnogo%20prava%20ta%20procesu/12%20gruden%20Kafedra%20civilnogo%20prava%20ta%20procesu/Zbirnik_nov.pdf.

8. Костюк В.І. Порушені права та інтереси одного батьків, що проживає окремо від дитини, як підстава для судового захисту. *Збалансування приватних прав та публічного інтересу в умовах воєнного стану: збірник тез VII Міжнародної науково-практичної конференції «Фінансова політика: теоретичні та практичні аспекти юридичної науки»*, м. Ірпінь, 3 квітня 2025 року. С. 299-301. URL: https://dpu.edu.ua/images/2025/Photo_dlya_novyn_2025/Naukovi%20zahodi/06%20

cerven%20Naukovi%20zahodi/Zbirnik%20tez%20Miznarodnoi%20konferencii%2003_04_2025.pdf.

9. Костюк В.І. Встановлення наявності перешкод у спілкуванні та вихованні дитини в цивільному процесі: окремі питання доказування. *Науковий простір: актуальні питання, досягнення та інновації*: збірник наукових праць з матеріалами IX Міжнародної наукової конференції, м. Вінниця, 23 травня 2025 року. С. 208-210. URL: <https://archives.mcnd.org.ua/index.php/conference-proceeding/article/view/821/826>.

10. Костюк В.І. Актуальність медіації у вирішенні спорів по усуненню перешкод у спілкуванні та вихованні дитини. *Інноваційна наука: пошук відповідей на виклики сучасності*: збірник наукових праць з матеріалами IV Міжнародної наукової конференції, м. Київ, 30 травня 2025 року. С. 207-210. URL: <https://archives.mcnd.org.ua/index.php/conference-proceeding/issue/view/30.05.2025/48>.

11. Костюк В.І. Актуальні проблеми судового розгляду справ щодо захисту прав та інтересів одного з батьків, що проживає окремо від дитини. *Захист прав людини в умовах воєнного стану*: збірник тез доповідей всеукраїнського науково-практичного круглого столу, м. Ірпінь, 8 жовтня 2025 року. С. 230-231. URL: [Zbirnik materialiv Vseukrainskogo kruglogo stolu 8.10.25 r.pdf](#)

Характеристика особистості здобувача. Костюк Віктор Ігорович народився 29 грудня 1990 року у місті Бердичеві Житомирської області. Закінчив у 2020 році Університет Державної фіскальної служби України.

Аспірант кафедри цивільного права та процесу Державного податкового університету.

Розлучений. Учасник бойових дій, особа з інвалідністю внаслідок війни.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана з правильним вживанням юридичної та спеціальної термінології. Стиль викладення в дисертації матеріалів досліджень, наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечують легкість і доступність їх сприйняття.

У результаті попередньої експертизи дисертації Костюка Віктора Ігоровича і повноти публікації основних результатів дослідження

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Костюка Віктора Ігоровича на тему «Захист у цивільному судочинстві прав та інтересів одного з батьків, що проживає окремо від дитини».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Костюка Віктора Ігоровича відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами й доповненнями), наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами й доповненнями) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та

скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами й доповненнями).

3. Рекомендувати дисертацію Костюка Віктора Ігоровича на тему «Захист у цивільному судочинстві прав та інтересів одного з батьків, що проживає окремо від дитини» до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Результати голосування присутніх на засіданні фахового семінару кафедр навчально-наукового інституту права: «за» – 14; «проти» – немає; «утримались» – немає.

**Голова фахового семінару кафедр
навчально-наукового інституту права
Державного податкового університету,
доктор юридичних наук, доцент,
гарант освітньо-наукової
програми 081 «Право»**

Олеся БОДУНОВА